

Ústav anglického jazyka a didaktiky

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1

tel. 221619277

Marie Vaňková: Linguistic Aspects of Translating Informal/Slang Expressions in American TV Series Subtitles / Jazykové aspekty překladu neformálních/slangových výrazů v titulcích amerického televizního seriálu. Bakalářská práce, Ústav anglického jazyka a didaktiky, FF UK, červen 2012

Posudek vedoucího práce

Bakalářská práce Marie Vaňkové se zabývá překladatelskou problematikou z pohledu lingvistického, konkrétně hodnocením adekvátnosti překladových ekvivalentů u zvláště obtížné vrstvy lexika, výrazů neformálních až slangových, které často představují hapax legomena a neologismy, a překladatel se tak nemůže opřít o zavedené slovníkové ekvivalenty a musí hledat nejvhodnější řešení. Práce byla motivována autorčinou konkrétní zkušeností s rozmanitou úrovní překladu titulků oblíbeného („kultovního“) amerického seriálu Teorie velkého třesku, který se objevil jak v televizi s oficiální verzí titulků, tak na internetu s neoficiálním překladem titulků, který pořizují amatérští nadšenci často v předstihu před oficiálním uvedením jednotlivých dílů. Vzhledem ke značné oblibě seriálu je možné stáhnout z internetu přepis obou verzí titulků a získat tak poměrně snadno materiál pro zkoumání.

Ukázalo se nicméně, že oč je snazší získat podklady pro práci, o to obtížnější je vymezit předmět zkoumání vzhledem k tomu, že klíčové pojmy, slang a neologismus, nejsou snadno vymezitelné, navíc se jejich pojetí v angličtině a češtině mnohdy rozcházejí. Teoretická část práce proto podává nejprve přehled o názorech na slang a jeho charakteristiky v odborných pramenech anglických (Dumas-Lighter, Eble, de Klerk, Green) a českých (Hubáček) a dospívá k rámcovému vymezení odlišností i ke konstatování určitého prolínání (slangové výpůjčky z angličtiny v současné češtině). Autorka na malém prostoru podává ucelený obrázek, pouze u češtiny vyvstává otázka, zda nemělo být přihlédnuto k více autorům než jen Hubáčkovi. V oddílu 2.1.4.1 dochází během dvou odstavců k terminologickému posunu od „occupational slang“ k „professional slang“. Předpokládám správně, že jde o jedno a totéž?

Další otázka, která se v teoretické části řeší je vymezení neologizmů. Vzhledem k předepsanému rozsahu práce se autorka omezuje na pár základních konstatování a přidržuje se kritérií, která uvádí Martincová a kol. ve českém slovníku neologizmů. Rozvedena mohla být otázka naznačeného vztahu mezi „neologism“ a „nonce-word“ (a word coined for one occasion.), případně „hapax legomenon“ (a word of which only one instance of use is recorded). Crystal (2008) ve svém slovníku chápe nonce-formations jako předstupeň neologizmu (Nonce formations have occasionally come to be adopted by the community – in which case they cease by definition to be ‘nonce’ (forms used ‘for the (n)once’), and become **neologisms**). Z hlediska práce je důležitá letmá zmínka o distinkci mezi „new forms of words and new meaning“ (s. 19). Možná by otázce, zda rozšíření významu slova spadá pod kategorii „neologismus“, měla být také věnována větší pozornost. Osobně se domnívám, že výraz „sémantický novotvar“, s kterým se lze v češtině setkat (viz Velký slovník cizích slov, Academia) je kontradiktorní. Nakonec autorka uvádí (školitelův oblíbený) přehled překladových postupů při řešení neologizmu Petra Newmarka.

V metodické části výzkumu (3.1) řeší autorka nejprve velmi systematicky zdroj dat a výběr položek do vzorku a prokazuje zde své IT dovednosti (užití VsRip program, SUB a SRT files, PHP script atd.). Trochu si komplikuje situaci, když výslednému souboru 50 anglických zkoumaných výrazů přiřazuje nikoli 50, ale 52 oficiálních a neoficiálních. Svádí ji to k tomu, že v dalším textu mluví o nejen o 52 ekvivalentech, ale i o 52 anglických výrazech (s. 29, 31, 50, 61). Vlastní rozbor (3.2.) je rozdělen do tří částí: popis anglických výrazů a obou vzorků ekvivalentů (3.2.1.), popis překladových chyb (3.2.2.) a srovnání obou verzí překladu (3.2.3.). Anglické výrazy jsou

hodnoceny z hlediska formy, sémantiky a efektu, novosti (novotvar, zvukový efekt, metaforičnost). Trochu nejasné je morfoloické hledisko: předpokládám, že rozlišení „noun“ a „noun phrase“ vzniklo spojením hlediska morfoloického v užším slova smyslu (substantivum) a lexikálního (substantivní frazém). V dalším se s ním už nepracuje (nehledá se korelace mezi formou anglického výrazu a překladového ekvivalentu).

Při popisu obou skupin ekvivalentů autorka pracovně rozděluje ekvivalenty na dobré a špatné (un/successful, un/acceptable), aby se pak soustředila na případy, které považuje za chybné překlady. Zajímá se přitom o způsob překladu, tzn. zda byl anglických výraz přeložen slovem ustáleným v cílovém jazyce, novotvarem, kalkem, aktualizací významu existujícího slova atd. Rozbor chyb se zaměřuje na překlady (oficiální a neoficiální), které podle autorčina názoru selhávají z hlediska adekvátnosti denotace, konotace, formálního ztvárnění, absence novosti (neologie), odpovídající metaforičnosti, zvukového efektu a dalších.

Srovnání obou vzorků kromě faktorů zmiňovaných v předešlém oddílu zmiňuje i další, jako je role kulturních/literárních aluzí, jazykové interference, motivace a využívání jazykových možností cílového jazyka. Užití výrazů „official translator“ a „unofficial translator“ implikuje, že šlo o dvě osoby. Je tomu skutečně tak? V každém případě dospívá autorka k zajímavému závěru, že neoficiální překlad v originalitě leckdy předčí oficiální překlad, který je spíše konvenční. Zároveň konstatuje, že pouze třetina ekvivalentů je „acceptable“, tzn. plně odpovídá originálu v klíčových vlastnostech, přičemž anglické neologizmy nepředstavovaly hlavní problém.

Práci uzavírá pečlivě zpracovaný závěr, český souhrn. Rovněž literatura je až na drobné formální nesrovnalosti (postavení zkratky jména vzhledem k příjmení aj.) hezky zpracovaná, podobně jako příloha, která podává kompletní vzorek anglických výrazů i jejich oficiálních a neoficiálních překladů včetně kontextu.

Dílejší připomínky:

- s. 11: proč název oddílu Jonathan Lighter's criteria for defining slang, když jde o práci dvou autorů, Dumas a Lighter?
- s. 16: professionalisms – jde o anglický termín nebo o překlad českého termínu „profesionalizmus“?
- s. 18: neither > Neither
- s. 28: native speaker – užitečný by byl údaj o vzdělání a společenském zázemí
- s. 29: Beside creation > Besides
- s. 47: ... it is more important than usual – zavádějící formulace

Hodnocení: Autorka pracovala velmi samostatně, role školitele se omezovala na usměrňování v obecné rovině a poukazování na důležitost pravopis. Oceňuji proto, že ve finální verzi zmizely všechny ortografické idiosynkrazie, kterými oplývaly pracovní verze. Domnívám se, že navzdory značné obtížnosti tématu si autorka poradila velmi dobře, práce má logickou ucelenou strukturu a působí vyváženě. Oceňuji i opravdový zájem autorky o zkoumané téma a snahu dobrat se odpovědi na otázku, kterou si práce klade. Není pochyb, že při posuzování ekvivalentů se lze na řadu aspektů dívat jinak, nicméně hodnotu studie vidím v tom, že autorka se samostatně dopracovala k velmi detailním poznatkům, v čem lze vlastně spatřovat ekvivalentnost a které faktory můžeme relativně objektivně hodnotit z lingvistického hlediska. Práce je psána i hezkou angličtinou, která je adekvátní po stránce výrazové i stylistické.

Závěr: Práce se mi jeví jako zdařilá a na bakalářskou úroveň velmi vyspělá a v plné míře splnila své zadání. Autorka prokázala schopnost provádět samostatný výzkum a poradit si s náročným tématem, jak po teoretické, tak praktické stránce. Přestože o některých aspektech práce by bylo možno diskutovat (dotýká se mnohdy otázek, o nichž nepanuje shoda), přikláním se na stupnici mezi známkou velmi dobrou a výbornou spíše ke známce výborné.

V Praze dne 16.6. 2012

prof. PhDr. Aleš Klégr